

AUTORITETSTRO TYRKISKE LØMLER – et enestående problem, en unik ressource

Af Dann Simonsen

Hans Jørgen Dam/Torben Berg Sørensen:

Pendlerrapporten – Socialpædagogik og kriminelle unge indvandrere (2000)

Hans Jørgen Dam:

Sydneyrapporten – Evaluering af et kriminalitetsforebyggende projekt (2001)

De to rapporter er blevet til i firmaet Sociologisk Analyses regi, et firma, som Torben Berg Sørensen er indehaver af. De er med andre ord opstået som en af de konsulentopgaver, som offentlige myndigheder har stillet i så rigt mål i de senere år. Opgaven har i dette tilfælde bestået i en evaluering af det såkaldte pendlerprojekt for det nu nedlagte Voldssekretariatet med udgangspunkt i et aktuelt problem: Nogle unge med indvandrerbaggrund var blevet bortvist fra et par ungdomsklubber i Århus Syd-området, hvorfor en gruppe pædagoger blev sat til at forsøge at ændre på deres opførsel, så de kunne reintegreres i ungdomsklubberne og/eller finde en plads i det danske uddannelsessystem eller på arbejdsmarkedet.

1. Metoden

For at foregribe de resultater, som jeg er nået frem til i min analyse af de to rapporter:

Rapportskriverne, altså Sydneyprojektets "*observatører*", som de kalder sig, er *meget* langt fra at være objektive iagttagere. I beskrivelsen af deres arbejdsmetode udtaler de, at de svinger mellem at iagttage og deltage, mellem at være "*fluen på væggen*" i indsamlingen af data fra "*en given virkelighed*" og at bruge "*deltagelse og kontakt*" som "*adgang til en anden og fremmed virkelighed*". (p.21)¹⁾

Det særlige ved sidstnævnte fremgangsmåde skulle være, at det "*anderledes i den fremmede virkelighed opdages ved, at forskeren konstant begår fejl og korrigeres via reaktioner fra det studerede felt.*" (p.21) Hertil må det siges, at det vel i *det hele taget* kendetegner den seriøse forsker, at vedkommende også er parat og i stand til at *registrere og bearbejde* de 'korrektioner', som virkeligheden, "*det studerede felt*", leverer – eller rettere sagt: de fænomener, som umiddelbart ikke stemmer overens med eventuelle allerede dannede opfattelser. Som jeg vil vise i det følgende, er dette en evne, som de to rapportskrivere kun udfolder i begrænset omfang. De bør dog roses for, at de ikke har bearbejdet den præsenterede empiri²⁾ i en sådan grad, at læserne undrages indsigt i den del af empirien, der er i modstrid med forfatternes fordomme. Til gengæld kan det undre, at de ikke i højere grad har evnet at lade deres forudfattede meninger korrigeres af virkeligheden, når nu de selv eksplicit påberåber sig denne fremgangsmåde.

2. U hensigtsmæssig adfærd

Udgangspunktet for hele projektet var som sagt en gruppe unges "*uhensigtsmæssige*" adfærd. Ordet "*uhensigtsmæssig*" dukker derfor ikke overraskende op hele vejen igen-

Fædre gruppen arbejder med børn helt ned til 11-12 års alderen. Her taler formanden for Fædregruppen, El-Zeinap Mohammed (tv), og to andre medlemmer af fædre gruppen Ali Ibrahim Audi og Nazem Chahrour med unge ved et bus stoppested ved Gjellerupparken i Århus-forstaden Brabrand.

Foto Claus Bonnerup/Politiken

nem de to rapporter. Det kan til gengæld undre, at ordet undertiden er i citationstegn, undertiden uden og undertiden omtales som "såkaldt". Forfatterne forklarer selv anvendelsen af betegnelsen på følgende måde:

"I både formbeskrivelserne af projektet og i mundtlige omtaler i alle mulige sammenhænge blev problemet ved de unge omtalt som den "uhensigtsmæssige adfærd". Umiddelbart kunne denne måde at omtale problemet godt opfattes som en form for italesat problemreduktion, hvor kriminalitet, vold, tyveri mv. blev erstattet med den umiddelbart mindre meningsfulde og mindre præcise betegnelse uhensigtsmæssig adfærd.

Imidlertid viste betegnelsen sig at være – om ikke præcis, så dog alligevel bredt dækkende det aspekt ved de unges adfærd, som var problemfyldt i relation til ikke mindst danske omgivelser. Egentlig kriminel adfærd i strafferetlig forstand forekom ganske vist også, men problemet ved de unges adfærd var større end det. De opførte sig på mange måder, som i en dansk sammenhæng umid-

delbart vil opfattes som foruroligende, skræmmende, uhøfligt eller aggressivt" (p.25)³.

Jeg finder det uheldigt, at forfatterne på ingen måde reflekterer over, at ordet "uhensigtsmæssig" egentlig dækker noget andet end den betydning, som det får i rapporterne og som det tilsyneladende har haft i projektet i det hele taget: Egentlig er uhensigtsmæssig adfærd en adfærd, der ikke tjener til at opnå det tilsigtede. Det ville for eksempel være uhensigtsmæssigt i forbindelse med spisningen af en burger at bruge albuerne i stedet for hænderne, eftersom det ville besværliggøre processen. Hensigten i "uhensigtsmæssig" er med andre ord det handlende subjekts. Dette er ikke tilfældet i rapporternes anvendelse af ordet, hvor det med al ønskelig tydelighed fremgår, at betydningen af "uhensigtsmæssig" i de allerfleste tilfælde i realiteten er: *samfundsmæssigt uønsket*. Dette er uheldigt, fordi holdningen til de unges uønskede adfærd dermed allerede er blevet klar, omend ikke ekspliciteret: De unge

Muslimske drenge i Gjellerup.

Foto Ole Kjær/Polfoto

gør noget, som samfundet ikke bryder sig om. Hvorfor de gør det, hvilket formål de følger med deres adfærd, ville have været et interessant og værdigt mål for seriøs forskning. I stedet har observatørerne allerede i udgangspunktet gjort sig til interessenter i et bestemt forskningsresultat. Helt fra starten har de statens/kommunens/samfundets standpunkt som deres eget, og hverken de unges adfærd eller den pædagogiske indsats forsøges analyseret og forklaret objektivt. Den rådende holdning er fra starten: Adfærden er "uhensigtsmæssig" (= uønsket), og det har den venligst at holde op med. Det er således kun konsekvent, at rapporterne i sidste instans ender som politividenskab,⁴⁾ idet lov & orden-standpunktet bliver til den overordnede betragtningsmåde, rapportskriverens ideal.⁵⁾

3. Relationspædagogikken

Selv om jeg i flere sammenhænge selv har været i berøring med socialpædagogiske arbejdsområder og problematikker omkring

unge med en adfærd i stil med den, som beskrives i Pendlerrapporten,⁶⁾ har jeg aldrig læst eksempler på relationspædagogik. Jeg ved ikke, hvilke navne, der er repræsentative for den. Mit kendskab til den beror ene og alene på beskrivelsen i de to rapporter, der dog er yderst mangelfuld, eftersom den ikke et øjeblik forsøger at give en fair præsentation af relationspædagogikken, men i stedet gør sit bedste for at latterliggøre den.⁷⁾

"I relationspædagogikken er forestillingen om udviklede, "kvalificerede" relationer forbundet med et andet ofte anvendt begreb: Det fælles tredje. Det fælles tredje dukker op som dogme, ja lejlighedsvist næsten som en trosbekendelse, i mange socialpædagogiske kredse. Begrebet synes at frembære et nærmest magisk skær af forløsende pædagogik og udsiges ofte med henført drømmende blik. I det fælles tredje findes det som alle efterstræber. Det er her miraklerne indtræffer, når kraften, fornuften og de gode værdier overføres fra pædagogen til den unge som ved en magisk helbredelse" p.51.

Man kunne ønske sig, at forfatterne havde øjnene åbne for deres egen kynisk-naive henførelse, når de senere beskriver deres egne konsekvens- og sanktionspædagogiske idealer! I parentes bemærket har nogle af de største fremskridt, som jeg selv har gjort i forhold til utilpassede børn og unge, været i forbindelse med oplevelser af det, som jeg dengang ikke vidste kunne kaldes *“det fælles tredje”*. For eksempel da jeg sammen med nogle af de unger, som jeg undertiden havde måttet fjerne korporligt fra Christianshavns Bibliotek, delte en pose chips og en liter cola (som jeg undervejs erfarede, at de havde stjålet i kiosken på torvet), mens kulturborgmesteren var til reception indenfor i anledning af bibliotekets renovering. (Det var min opgave at holde uønskede (uhensigtsmæssige?) gæster ude!) Efter den dag havde jeg ikke de samme problemer med disse unger som ellers: De kendte mig, jeg havde snakket med dem om, at jeg hyggede mig mere med dem og deres cola, end jeg ville have gjort med borgmesteren og et glas Lambrusco, og alene af den grund havde de ikke mere den store interesse i at forsøge at tirre mig til at gå i aktion. Jeg havde tilsvarende fået en større forståelse for dem og deres problemer med manglen på et andet værested end biblioteket. Der var ikke tale om noget *“henført drømmende blik”* eller nogen *“magisk helbredelse”*, men slet og ret om gensidig forståelse – og så kan oplevelsen ellers have været nok så underlødige (for ikke at snakke om halvkriminel).⁸⁾ For pendler-observatørerne er noget sådant tydeligvis ufatteligt, og den latterliggørende religiøse metaforik bliver tilsvarende skinger:

“De store og magiske (!) øjeblikke opstår ifølge litteraturen om relationspædagogik, når der er sammenfaldende interesser mellem pædagoger og unge “i det fælles tredje”. Dvs. når man kan mødes i en aktivitet, som ifølge de eksempler, vi er blevet bekendt med, er forholdsvis lødige (museumsbesøg og skovture, ikke actionfilm eller besøg på burgerbar) og til trods herfor er baseret på frivillighed fra de unges side. Men som også synes at hensætte pædagoger i en næsten religiøs tilstand, som var mødet “i det fælles tredje” et møde i paradís.” p.53

Særligt nederdrægtig er denne behandling af en pædagogisk teori, fordi den ser fuld-

stændig bort fra de arbejdsbetingelser, som de ‘relationspædagogiske’ pædagoger arbejder under, selv om man er bekendt med dem og også præsenterer dem i anden sammenhæng. Hovedanken er, at relationspædagogikken ikke er den pædagogik, som observatørerne selv kunne tænke sig, hvorfor den fx på siderne 107f og 153 bebrejdes, at den ikke har tilstrækkeligt klare forestillinger om, hvad den skal foretage sig, når den først er kronet med held:

“Ofte kommer det (oprettelsen af relationen) imidlertid til at fremstå som målet, idet handlingsanvisningerne med hensyn til, hvad man så skal, når relationen er etableret, typisk er få og vage.” s.108

Og det giver næsten sig selv, at der slet ikke er tid til noget sådant, når man har observatørernes trial & error-effektivitetsideal i hovedet (mere herom senere). I sammenhængen bliver observatørerne i praksis iredtset af ‘den givne virkelighed’ i form af udtalelser fra kriminalitetsrådgivere, der ikke er ukritiske, men alligevel ret begejstrede for relationspædagogikken:

“I hvilken grad ville I så være i stand til at lave handleplaner som dem her uden relationspædagogik?”

KR1: Jamen de (pædagogerne) er jo kommet meget mere ind under huden, end vi har kunnet, med mindre vi selv havde en person på som opsøgende. Den relationspædagogik den er fandeme vigtig ikke! Den er fandeme vigtig! Men pædagogerne skal ikke have nogen ambitioner om selv at lave adfærdsændring, og det er der, det er gået galt.” s.151

Dette citat fra *Sydbyrapporten*, den seneste af de to rapporter, lægger således også op til lidt af en oprejsning til den ellers forsmåede pædagogiske retning. Dette sker da også i observatørernes konklusion:

“En særligt værdifuld anbefaling er altså at arbejde videre med potentialerne i at lade de relationsorienterede pædagogiske projekter være den indrammende og informationsgivende part i et tæt samarbejde med de sociale myndigheder.” s.153

Det ville have klædt forfatterne, hvis de havde givet denne ‘virkelighedens korrektur’ af deres egne fordomme lidt større plads i den endelige konklusion.⁹⁾

4. Konsekvens, faste rammer og tvang versus bolcher og gulerødder, og den magt, som man ikke har: et indbygget dilemma

Observatøernes forkastelse af den pædagogik, der blev anvendt i Pendlerprojektet, beror altså ikke på en analyse og kritik af den, men derimod på, at den repræsenterer noget andet end det, som de selv gerne så: deres eget pædagogiske ideal. Af samme grund behøver de slet ikke at undersøge den inkriminerede genstand. Den fordomsfulde latterliggørelse anses for tilstrækkeligt bevis. Det bliver tydeligt i løbet af rapporten, hvad forfatterne selv står for, allerede i kraft af de mangler, som de mener at opdage hos projektets pædagoger: De mangler "værdighed" (fx p.97, p.121), er "bløde" (p.99) og "emotionelle" (p.121), lader altså meget tilbage at ønske, når det kommer an på at leve op til de unge indvandreres "maskulinitetsidealer" (p.99) – hvilket det åbenbart gør!

Den slags vatpikagogik falder med andre ord ikke i god jord hos macho-observatørene. Rigtige mænd er magtmennesker, og pædagogernes utilstrækkelighed er derfor ligefrem proportional med deres mangel på magtfuldkommenhed:

"Ser man imidlertid på de nære magtforhold mellem pædagogerne og de unge, er det interessant at iagttage en tendens til, at den anvendte pædagogiske metode ofte indebærer en tendens til, at man spiller sig denne magtoverlegenhed af hænde svarende til, hvad man også har kunnet konstatere inden for andre former for socialt arbejde jf. Berg Sørensen (1995a, 1998)" p.53.

At den påståede magt imidlertid ikke er til stede i relationen mellem pædagoger og unge i Pendlerprojektet som andet end forfatternes ideal, bliver tydeligt andetsteds. Forfatterne ved det godt og det er ingen hemmelighed: Pendlerprojektet er et fritidstilbud til de unge, der kan vælge at deltage, hvis de har lyst. Det er en slags alternativ fritidsklub som tilbud til den gruppe af unge, som områdets regulære fritidsklubber ikke vil have inden for dørene på grund af deres opførsel. Forfatterne insisterer imidlertid på at gøre det hele til et magtspørgsmål, selv om heller ikke de unge i realiteten hverken har eller udøver den fjerneste magt over pædagogerne. At fremstille det, som om det er det, der er tale om, er imidlertid en simpel sag: De unge kan faktisk

godt lade være med at opføre sig, som pædagogerne gerne vil have det (= pædagogerne har altså ingen magt over dem!). Og ikke at lystre nogen, er for forfatterne det samme som at udøve magt, hvilket de får sandsynliggjort (igen!) via en lille metaforisk overdrivelse:

"De unge besad imidlertid også magt. Området for de unges magt omfattede: Eventuelle aftalebrud, udeblivelse fra aktiviteter, almindelig lydighedsnægtelse under samvær, provokerende adfærd, larm, hærværk mv. samt afvisning af hele projektet: De kunne beslutte sig til ikke at deltage. Som udgangspunkt var Pendlerprojektet ikke en tvangsforanstaltning, så pædagogerne var altså afhængige af, at de unge til stadighed sagde ja til projektet, og det gav de unge en magt. Mere eller mindre total afhængighed af, om de unge synes at tilbudene er værd at komme efter. Pædagogerne blev billedligt talt tvunget til at stå med hatten i hånden og håbe på, at de unge byttede varerne på hylderne, tilbudene betalt af "kommunens penge", til en såkaldt kvalificeret relation." p.53f

Den billedlige tvang, altså afmagt, som pædagogerne dermed er udsat for, er de imidlertid samtidig alligevel ikke udsat for. Den er derimod noget, som de udsætter sig selv for:

Samtidig (!) var der blandt pædagogerne en tendens til at opfatte deres egen magt og magtanvendelse som "urent trav" i den pædagogiske proces. Magt er et "fyord" i paradigmet generelt, og Pendlerprojektet og pædagogerne der var ingen undtagelse." p.54

Forfatternes magtideal tager her fuldstændig magten fra dem! De er så forhuppet på at gøre pædagogernes reelle magtesløshed til et spørgsmål om manglende vilje hos en bande blødsødne forståelsespædagoger, at den virkelighed, som i udgangspunktet skulle være socialforskernes ledetråd og rettesnor, forvænges til det groteske.

Lad os rekapitulere:

- 1) Udgangspunktet er, at en gruppe unge med indvandrerbaggrund har gjort sig umulige i de lokale ungdomsklubber.
- 2) Da et par af dem samtidig er kriminaliseret, ønsker man fra myndighedernes side at skride ind og få dem til at opføre sig "hensigtsmæssigt".
- 3) De kriminelle kan naturligvis straffes, men i

Muslimske drenge i Gjellerup.

Foto Ole Kjær/Polfoto

- første omgang ønsker man at forhindre, at det kommer dertil for flertallets vedkommende, og man giver dem derfor et *tilbud* i form af en ekstraordinær fritidsklub.
- 4) Til forskel fra en godfathers 'offer that you can't refuse' (som altså i realiteten slet ikke er noget *tilbud*), kan de tiltænkte unge imidlertid *vælge* at sige nej til *dette* tilbud,
 - 5) hvilket sætter pædagogerne i noget af en katterpine, da de jo har at gøre med unge, der ikke opfører sig helt almindeligt.
 - 6) At dette er tilfældet, er *udgangspunktet* for hele projektet og noget, som pædagogerne hele tiden bliver mindet om, når de forsøger at få de unge til at følge de opstillede spilleregler.
 - 7) Det gør sig også gældende, når de vil forsøge sig med sanktioner, for eksempel da en eller anden har taget en pose slik, der ikke tilhørte ham, og pædagogerne derfor forsøger sig med en af de sanktioner, som observatørerne hele tiden har efterlyst:

"Da det gik op for de unge, at de ikke

kom nogen vegne, besluttede de sig til at skride: Så var der ikke noget at blive for. Så klokken ca. 19 var der kun én tilbage." p.128

Pædagogerne har med andre ord slet ikke nogen *"magtoverlegenhed"*, som de kan spille sig *"af hænde"*:

"Hændelsen viste, at det for de unge ville blive tolket som udtryk for, at de følte sig svigtede og ikke kunne stole på de voksne, og at de, når de kom ud for den slags svigt, reagerede hårdt (?!!) og straffende (!!!) i forhold til pædagogerne. Og straffen (!) bestod i, at de ikke gad deltage.

Hændelsen kunne imidlertid også tolkes (!) som udtryk for, at det mere var pædagogerne end de unge, der var den afhængige part. Det var ikke de unge, der havde fundet på Pendlerprojektet, men pædagogerne og dem, som de repræsenterede, Voldssekretariatet og Århus Kommune. De var derfor afhængige af "bolchepædagogik" i form af godbidder i form af spændende aktiviteter, mad og andre gratis tilbud, hvis de ville have de unge til at

En gruppe indvanderfædre på Nørrebro skal forhindre uro blandt de unge. Fædrene tog kontakt til IDFAD, som også stod bag fædre-gruppen i Århus, hvor et lignende projekt har kørt i tre år med gode resultater.

Foto Finn Frandsen/Politiken

komme og deltage. Den 22. maj tog de et "bolche" fra de unge, og konsekvensen kom prompte: De unge gad ikke blive." p.129

Dette er en korrekt bedømmelse af situationen – bortset fra en enkelt, men betydningsfuld detalje: Pædagogernes projekt er rent faktisk afhængigt af de unges vilje til at deltage.¹⁰⁾ Der er *ingen tvang*. Dette er altså ikke bare en *tolkning*. Når forfatterne imidlertid insisterer på at behandle det *reelle* forhold som en *hypotese* blandt mange andre mulige, så er det, fordi de dermed levner plads til deres *egen* (omend falske) yndlingshypotese: at pædagogerne spillede sig den magt af hænde, som de godt nok *aldrig nogen sinde havde haft* i realiteternes verden, men som plausibiliteten i forfatternes ideal om en magt-, sanktions- og konsekvenspædagogik var helt og aldeles afhængig af:

"En anden mulig tolkning kunne være, at pædagogerne selv i praksis havde undermineret mulighederne (!) for den mere konsekvente pædagogik. I lang tid havde de undermineret

deres status over for de unge og den respekt, de unge kunne (!) have for dem. De kunne derfor (!) ikke forvente, at de unge ville kunne forstå og respektere, når de pludselig valgte en mere hård og konsekvent linje. Betingelserne herfor var ikke længere (!) tilstede.

Hvilket af svarene, der var det rigtige eller mest rigtige, stod ikke klart i situationen" p.130.

5. Det pædagogiske ideal: Et fængsel i Ankara!

For så vidt som idealet altså kun dårligt lader sig sandsynliggøre i en undersøgelse af de *reelle* magtforhold, finder forfatterne på nye argumenter i form af de *ideelle*:

Pædagogernes *modvilje* mod at anvende de magtmidler, som de ikke har, bliver i forfatternes konklusion til den *reelle* grund til, at den ikke-eksisterende magt ikke anvendes:

"En af grundene til, at pædagogerne ofte veg tilbage herfor var, at de ikke ønskede at

udelukke unge fra projektet. Man kunne imidlertid godt forestille (!) sig andre og mere afmålte sanktionsmuligheder end den ultimative sanktion: Udelukkelsen. (Hvilke? Hvordan? DS)

Det må anbefales, at man fremtidigt prøver sig frem med forskellige typer af sanktioner med henblik på at få erfaringer med, hvilke typer (?) og hvilke niveauer (?) af sanktioner, der egner sig til at opnå forskellige typer (?) af effekt (!!!).” p.158

Logikken synes i dette tilfælde at være baseret på ren ønsketænkning: Fordi forfatterne godt kunne tænke sig at sætte skik på de unge ved hjælp af sanktioner, så må der rent faktisk også eksistere egnede sanktioner, hvorfor man i fremtiden må “prøve sig frem” med de sanktioner, som forfatterne ikke så meget som nævner eksempler på, for at opnå “forskellige typer af effekt”, hvis konkrete beskaffenhed forbliver lige så sløret som sanktionernes, hvis største konkretisering bestod i betegnelsen “mere afmålte”.

I overensstemmelse med den racistiske forestilling om, at ondets rod må findes i de unges indvandrerbaggrund og ikke i deres socialklasse eller de slutninger, de har draget om deres egen stilling, er det derfor også ganske konsekvent, når forfatternes konkretisering af den ideale pædagogiske tackling af pendlerne kommer til at lyde som noget (godt nok stadig uspecificeret, men ikke desto mindre:) i retning af tyrkisk frihedsberøvelse, eftersom det på den ene side på ingen måde må være et “frirum” og på den anden side skal passe til en mennesketype, der angiveligt er vant til “ydrestyret regulering og social kontrol”¹²¹: Tyrkernes notoriske længsel efter stokkemethoden bør ikke være noget, som de angiveligt humanitære danskere skal unddrage dem:

”I forlængelse heraf bør man også forlade alle forestillinger om, at projektet skal tjene som en art frirum for de unge. For det første er ideen herom i praksis vendt mod familierne og de unges tyrkiske eller muslimske baggrund, hvilket ikke forekommer at være et hverken rimeligt eller hensigtsmæssigt formål. For det andet er et frirum netop ikke en hensigtsmæssig foranstaltning, dersom udgangspunktet er en gruppe unge, der som udgangspunkt er vænnede til en ydrestyret regulering og social kontrol.” p.158

Allerede et år før Bush udråbte sin krig mod de islamistiske barbarer, der kun kan forstå magtens sprog, var Danmarks pædagogiske avantgarde, de forudseende observatører Dam & Sørensen, blevet belært af den århusianske virkelighed om, hvordan man fra dansk side bedst imødekommer den særlige mellemøstlige natur:

“Begrundelsen for, at man har tyet til at uddele “bolcher”, selv om det kunne opfattes som belønninger, er, at man ellers har vurderet, at det kunne være vanskeligt at få de unge til at deltage i denne (og en lang række tilsvarende foranstaltninger), da der ikke var tale om en tvangsforanstaltning. Det er et reelt problem, men man bør finde andre løsningsmodeller på det problem. Man kunne bruge elementer af tvang noget mere, og man kunne inddrage familierne og der gøre det klart, at der var tale om en opdragende foranstaltning. Der er sikkert (!!!) også en række andre muligheder, man kunne afprøve, når man først har erkendt problemet og behovet for at finde nye veje.” p.160.

6. De vil jo selv!

For at sandsynliggøre, at denne ikke-konkretiserede men tilsyneladende rimeligt barske form for pædagogik skulle være det rigtige for utilpassede unge med indvandrerbaggrund, benytter forfatterne sig af et argument, som er lige så gammelt i de pædagogiske videnskaber, som det er stedsegrønt.¹²² Man tager de ting, som man kunne tænke sig at udsætte børnene eller de unge for, og læser dem ind i dem som deres egne ønsker. Dette er det naturligvis så meget nemmere at gøre, når de pågældende udtrykker ønsket selv. Og selv om der er meget delte meninger blandt de unge, så er de stålsatte forskere slet ikke i tvivl om, hvilke af meningerne de selv vil ignorere fuldstændigt, og hvilke det er værd at lægge vægt på: Dem, der stemmer overens med deres egen:

“De unge (alle? et par stykker? DS) efterlyste gang på gang, at pædagogerne blev mere konsekvente. Det bør man ikke sidde overhørig, men tværtimod bruge som metode til at retlede de unge.” p.157f.

Helt anderledes lyder det imidlertid, når der ikke er tale om forfatternes konklusioner, men derimod om de regulære interviews, der knap så entydigt (for at sige det mildt!) bak-

ker op om sanktionspædagogernes idealer:

I: Hvad synes I om pædagogerne?

Mehmet: De er gode nok, flinke. De hidser sig hurtigt op.

I: Synes du, de er for hidsige?

Drosen: Ja. Inden de har forstået noget, bliver de sure.

Hakan: Jeg synes faktisk, at de burde være lidt mere hårde, fordi vi kan sagtens blive ved med at køre på. Det ville jeg sgu være, selvfølgelig vil jeg ikke have, at de skal være hårde, men hvis jeg var dem, ville jeg stramme reglerne op.

I: Hvad siger I andre til det. Hvis I var pædagogerne, hvordan var I så?

Sinan: Så ville jeg nok være ligesom de andre pædagoger, der er her. Jeg synes, de er gode. Meget gode. Jeg kan godt forstå, de bliver sure, hvis de andre de begynder med at sige alle mulige dårlige ting.

I: Det der med, om de skulle være mere hårde eller mindre hårde.

Sinan: Lige nu synes jeg, det er godt.

I: Det er faktisk fint nok.

Ung: Ja, men lidt hårdere må de godt være. De giver os al for mange chancer. Det synes jeg ikke er så godt.

I: Jamen hvad betyder det?

Sinan: Det betyder – de kan godt straffe os lidt hårdere.

Drosen: Hænge os op (griner), hænge os op i en tynd tråd.” p.152 (smlg. 157f).

De unge udtrykker altså ”gang på gang” også deres fulde tilfredshed med pædagogerne linie! På dette sted må det være på sin plads at rive forfatterne en af deres egne teoretiske henvisninger og angivelige rettesnore i næsen.

”Det var under interviewene tydeligt, at de unge viste åbenhed, ligefremhed og rimeligt tilstræbt ærlighed. Som de fleste andre der interviewes sådan, eller på anden måde redegør for sig selv, fremstillede de unge dog samtidigt et billede af sig selv, sådan som de nu mente det tog sig mest sammenhængende og pæneste ud.

Et velkendt og velbelyst fænomen er, at når personer på givne foranledninger skal redegøre for personlige holdninger, så fremstår de holdninger og argumenter tydeligst, der samtidigt kan forklare og give mening til den adfærd de har og har haft, det liv man har levet. Manglende sammenhænge mellem

handling og holdninger udelades. Holdninger er italesættelse af livsvilkår – ikke omvendt. Holdninger og meninger er således af mere efterrationaliserende end handlingsanvisende karakter jf. f.eks. Bourdieu & Wacquant (1996), Dam (2000).” s.138

Ikke desto mindre vælger forfatterne at tolke (et par af) de unges udtalelser om, at det da ville være OK, hvis pædagogerne var lidt skrappere, end de i realiteten var, som alle de unges udtrykte, utvetydige vilje, skønt selv nogle af ’strammernes’ udtalelser er ganske tvetydige: ”selvfølgelig vil jeg ikke have, at de skal være hårde, men hvis jeg var dem”. Forfatternes tolkning af de unges udtalelser gør dem entydige i en helt bestemt retning, selv om entydigheden aldrig var de unges, men derimod forfatterne egen. Dette er så meget mere påfaldende, da forfatterne allerede havde henvisningen til Bourdieu, Wacquant med i begyndelsen af *Pendler-rapporten*:

”Når personer udtrykker eller forsværer værdier og holdninger, skyldes det således hovedsageligt, at man retfærdiggør sin adfærd. Ikke omvendt at man kan sætte sig ud over ”sig selv” og ens egne forudsætninger.” p.39.

Pudsigt nok leverer observatørerne ’bevist’ på denne teoris rigtighed: ikke ved at genfinde den i realiteternes verden, i det undersøgte objekt, men ved selv at praktisere den adfærd, som teorien beskriver. Forfatterne ser kun det, der retfærdiggør deres egne forestillinger om pædagogik! Enhver, der inden for det ungdomspædagogiske område har prøvet at være myndighedernes repræsentant, vil i øvrigt have oplevet den opførsel og det forslag, som de unge her præsterer. Det forekommer ikke kun blandt unge muslimer med ”uhensigtsmæssig” opførsel, men selv blandt pæne, veltilpassede gymnasieelever, hvis udenlandske aner fortæber sig i en uvis fortid. For så vidt som man taler om disciplin, er det underforstået, at der er tale om mennesker, der skal gøre noget, som de ikke har specielt meget lyst til. En så simpel og hverdagsagtig ting som for eksempel at lave lektier er en byrde for mange. Selv om de godt nok selv har valgt at gå i gymnasiet, så er gymnasiet en forudsætning for mange ting, som de unge er nødt til at klare for at få adgang hertil. Det kan altså ikke forventes, at det er lysten til

gymnasiets fagrække, der driver værket, men derimod ønsket om at opnå de uddannelses- og dermed karrieremuligheder, som man udelukkes fra, hvis man ikke får en (helst rimelig god) studentereksamen. Og selv i de tilfælde, hvor eleverne er interesseret i gymnasiefagene generelt, kan der alligevel ind imellem forekomme fag og emner, som de ikke finder specielt interessante. For så vidt kan de afkrævede pligter være en byrde, som de skal tvinge sig selv til. De har ikke lyst, men de ved, at det vil skade dem selv, hvis det ikke bliver gjort. Og for så vidt som det falder svært, kan de undertiden ønske sig denne tvang eksternaliseret. De ønsker med andre ord, at nogen kunne tvinge dem til at udføre de pligter, som de ikke kan tvinge sig selv til.

Min forklaring på pendler-drengenes opførelse er ca. den samme: Med deres "uhensigtsmæssige" adfærd risikerer de at skade sig selv: for eksempel ved at pådrage sig myndighedernes sanktioner.¹³⁾ For så vidt har de et ideal om at holde op med at opføre sig, som de gør. Men de har omvendt også forbandet meget lyst til at blive ved.¹⁴⁾ Denne selvmodsigelse kommer især til udtryk hos Hakan:

"Jeg synes faktisk, at de burde være lidt mere hårde (...) selvfølgelig vil jeg ikke have, at de skal være hårde ..."

Men man kan også finde det samme hos den ellers ovenud tilfredse Sinan:

"Sinan: Jeg synes, de er gode. Meget gode. (...) Det betyder – de kan godt straffe os lidt hårdere."

Samtidig viser de unges reaktioner på pædagogernes faktisk gennemførte sanktioner – aflyste bowlingaftener, alternativ hjemtransport – sig at være knap så forstående, som forfatterens fortolkninger af (nogle af) deres udtalelser lægger op til. At reaktionen så afgjort står i modstrid med visse af de unges egne udtalelser, vil det være svært at benægte. Den er dog ikke mere forbavsende end den forargede reaktion hos en gymnasieelev, der bliver ramt af den opstramning af stileafleveringsprocedurerne, som hun selv har gjort sig til talsmand for ugen før

På den måde ender forfatterne altså alligevel med at finde en positiv side ved den indvandrerkultur, som de i første omgang havde udnævnt til at være årsagen til de unges "uhensigtsmæssige" opførelse. Behandlingen

af de unges forhold til forældrenes angivelige autoritære indstilling og opførelse kommer derfor til at bestå i den udtrykte glæde over deres angivelige autoritetstro, som forfatterne betragter som et specielt tyrkisk-muslimsk bidrag til den danske råstofmangel:

"De unges parathed til at indgå i og indordne sig under autoriteter kunne imidlertid også ses som en ressource, som pædagogerne kunne udnytte." p.156f.

7. If at first you don't succeed

Forfatterne kunne desuden tænke sig at foretage en yderligere justering af den danske socialpædagogik – tilsyneladende primært (men ikke kun) af forskningshensyn:

"Det ("løbende refleksion og mål-middel justering") var man imidlertid ikke tilstrækkeligt opmærksom på, hvilket efter vores vurdering vidner om en manglende metodisk bevidsthed og vilje og evne til løbende afprøvning og justering af de anvendte metoder og arbejdsmåder. Havde en sådan bevidsthed og løbende mål-middel justering præget projektet, ville man, når noget gik galt, reflektere over, hvad der kunne tænkes at ligge bag den negative udvikling og hvad man kunne prøve at ændre for at ændre udviklingen. For så igen, når man havde prøvet en ide, at vurdere, om det førte i den ønskede retning, eller om man skulle korrigere. Hvad man så derefter kunne prøve, for så igen at vurdere resultaterne osv." p.113f.

Det er oplagt, at det lange, seje træk, som den relationspædagogiske tilgang forudsætter, næppe ville kunne lade sig gøre under disse omstændigheder. Det er da også en naivt-kynisk forestilling, at man for hver eneste lille aktivitet efterfølgende umiddelbart skulle kunne finde frem til en målbar effekt, som kan fortælle, hvorvidt aktiviteten var vellykket eller ej, sådan som forfatterne har det som deres ideal:

"Hver eneste (!) gang, man har gennemført en aktivitet, hver eneste (!) dag, bør man efterfølgende vurdere, hvorvidt aktiviteten førte til de ønskede resultater." p.165.

Hver eneste gang! Nu skal den socialvidenskabelige rambo-pædagogik også effektivisere evalueringsprocessen. Man ser det for sig: I eftermiddags havde vi ungerne med på gocartbane, og på hjemturen skændtes Ali med en dame i bussen. Gocart-kørsel altså

uegnet som middel til hensigtsmæssiggørelse af adfærd. Her til aften blev gruppen interviewet af socialforskere, og alle gik stille og roligt hjem. Interviewundersøgelser har altså en umiddelbar positiv effekt på dårlig opførelse!

Pædagogernes fremgangsmåde med at lære de unge at kende og komme i snak med dem er ganske enkelt for *ineffektiv* for observatørerne, der med deres adfærdspsykologiske tilgang nødvendigvis må betragte relationspædagogerne som en ren og skær *forhindring* for både socialterapiens og socialforskningens planer:

“Problemet var derimod, at de (pædagogerne) ikke havde en mere afprøvende (!) og vurderende (!) indfaldsvinkel til arbejdet – hvilket imidlertid forekommer at være et generelt problem for store dele af den socialpædagogiske indsats over for denne gruppe af unge.” p.114.

Jeg kommer i den forbindelse i tanker om Rudi Dutschke, der i 1978 optrådte i en paneldiskussion på Københavns Universitet, Amager, i anledning af ti-året for studenteroprøret. Han havde samme dag besøgt Christiania og var forarget over de betingelser, som folk boede under. Da en christianit følte sig foranlediget til at forsvare Christiania ved at henvise til, at det var et “socialt eksperiment”, svarede Dutschke: “Mennesker eksperimenterer man ikke med!”

Jeg kan være meget tilbøjelig til at savne Dutschke!

Anvendt litteratur.

Hans Jørgen Dam/Torben Berg Sørensen: *Pendlerrapporten – Socialpædagogik og kriminelle unge indvandrere* (Forlaget Gestus 2000)

Hans Jørgen Dam: *Sydbyrapporten – Evaluering af et kriminallitetsforebyggende projekt* (Forlaget Gestus 2001)

Klaus Goldschmidt/Henrik & Søren Magnussen: *Pædagogiske bolcher – en diskussion på baggrund af Pendlerrapporten* (Social Kritik 72, februar 2001)

Freerk Huiskens: *Ungdomsvold – selvbevidsthedskulten og dens uønskede resultater* (bog, politisk revy 1998) www.forlagene.dk/politiskrevy/Nyheder/Nyhe2.txt.htm#UNGDOMDVOLD

Freerk Huiskens: *Jugendgewalt – Über Armut, Nationalismus und den Kult des Selbstbewußtseins* www.fhuiskens.de (artikel; foreligger også i dansk oversættelse)

Noter:

1. Jeg markerer henvisninger til *Pendlerrapporten* med “p.” og sidetal, henvisninger til *Sydbyrapporten* med “s.” og sidetal. Udråbstegn (!!!) i parentes i citaterne er i alle tilfælde mine.
2. Først og fremmest interviews.
3. I artiklen *Pædagogiske bolcher – en diskussion på baggrund af Pendlerrapporten* (Social Kritik 72, februar 2001) påpeger Klaus Goldschmidt/ & Søren Magnussen den *racisme*, der er på færde, når observatørerne uafledeligt får øje på pendlergruppens muslimske/mellemøstlige baggrund som årsagen til deres adfærd, selv om det vist nok også skulle være forekommet, at danske unge fra kristne hjem uden indvandrerbaggrund har opført sig på måder, der ikke helt lever op til betegnelsen “civiliseret”. Således kunne man ved en betragtning af diverse dansk-etniske (rocker-)bander gennem de sidste 40 år let få det indtryk, at æresdrab er en ærværdig gammel dansk tradition, på samme måde som fx overfald på konfirmander var et rent dansk-etnisk anliggende i min grønne ungdom, da tyrker kun var noget, som vi kendte fra tegneserier, hvorfor vi troede, at de altid gik med fez. At dømme ud fra interview-klippene er tilbøjeligheden til at søge årsagerne til de unges opførelse i deres (forældres) mellemøstlige baggrund desværre heller ikke noget, som projektets kritiserede pædagoger kan sige sig helt fri for.
4. Betegnelsen politividenskab er taget fra Freerk Huiskens artikel: *Jugendgewalt – Über Armut, Nationalismus und den Kult des Selbstbewußtseins*, afsnit 1 har titlen *Polizeistandpunkt als Wissenschaft* (teksten foreligger i dansk oversættelse)
5. Dette er en foregribelse af min undersøgelse i afsnit 4 og 5.
6. 1979-81 arbejdede jeg på en Esso døgntank på Israels Plads og stiftede i den forbindelse bekendtskab med nogle af de rodløse unge i kvarteret. 1981-86 arbejdede jeg som såkaldt “uromedhjælper” (i realiteten en eufemisme for “udsmider”) på Christianshavns Bibliotek, primært i afdelingen for børn og unge, 1983-84 var jeg udstationeret som militærnægter i Klub 47, og siden 1985 har jeg undervist på fuld tid, først inden for de tekniske skoler og siden i gymnasieskolen.
7. Jeg er ikke nødvendigvis imod latterliggørelse i humaniora og samfundsvidenskaberne, og jeg kan selv finde på at benytte mig af samme. Jeg er dog modstander af, at lade latterliggørelse erstatte en egentlig analytisk kritik, sådan som det finder sted her.
8. At en sådan forståelse kan bruges til mangt og meget –

- og sikkert også imod de unge – er et spørgsmål, som jeg ikke vil komme ind på her.
9. Dette gælder især, for så vidt som *“det pædagogiske paradigme”*, altså relationspædagogikken, fik det glatte lag i konklusionen på *Pendlerreporten*, den første af de to rapporter:

“De problemer, der er påpeget, kan således på ingen måde bebrejdes pædagogerne, der har arbejdet med Pendlerprojektet, eller de personer, der har udgjort projektets baggrundsgruppe. De har arbejdet inden for det pædagogiske paradigme, som har været dominerende i en årrække, og som har ovenstående karakteristika. Det har de gjort godt og rosværdigt inden for de rammer, de har haft. Kritikken må derimod rettes mod det paradigme, som de har haft som udgangspunkt.” p.154

Ganske vist roses de involverede pædagoger tilsyneladende, men når deres *angivelige “pædagogiske paradigme”* samtidig gøres til den store skurk, kommer det til at lyde lige så besynderligt, som hvis man roste nazisterne for det store arbejde, de gjorde for Tyskland, men samtidig beklagede, at det desværre skete med udgangspunkt i *“Mein Kampf”*.
 10. Som mangeårig ansvarlig for skolekomedierne på mit gymnasium kender jeg i praksis til både dilemmaet og frustrationen, når eleverne på den ene side af ren og skær lyst tager imod dette tilbud, som *afhænger* af deres fremmøde til prøver, kulissefremstilling etc., og på den anden side så alligevel sjofler det, fordi de har vænnet sig til at indrette sig efter den tvang, der ligger i form af hverdagsfremmødets og stileafleveringernes sanktionerede afkrydsninger og (fritids)arbejdsgivernes fyringstrusler, og derfor undertiden regulært *nyder*, at være dem, der er i besiddelse af noget, som de tror er et afpresningsmiddel: I har ingen sanktioner over mig her! Mangt en hovedrolleindehaver har i tidens løb gjort sig uønskede erfaringer på den konto... Min pointe er dog langt fra en glæde over, at jeg til elevernes overraskelse alligevel har haft en slags pressions- og sanktionsmidler til min rådighed. Derimod ærgrer det mig, at skole- og arbejdsliv i den grad er indrettet på at gøre eleverne til tilpasnings- og underkastelses-kynikere.
 11. Forfatterens betegnelse for det, som de anser for et særkende ved den tyrkiske/mellemøstlige kultur i kontrast til den (moderne) danske. På dette punkt virker det i øvrigt, som om de deler opfattelse med pædagogerne. Selv om der er tilsvarende eksempler på grupper af dansk-etniske unge, der opfører sig lige så *“uhensigtsmæssigt”* som *“pendlerne”*, vil man meget gerne kæde deres adfærd sammen med deres specielle mellemøstlige baggrund: Det *må* være den, der får dem til det’.
- Rapporterne er således blottet for overvejelser om, hvorvidt de unges bevidsthed og *“uhensigtsmæssige”* adfærd eventuelt kunne tænkes at være resultatet af andet end sammenstødet mellem bløde pædagoger og en autoritær tyrkisk baggrund. Et enkelt citat: *“P1: De fokuserer hurtigt på konkurrencemomentet over. Det har ikke været en social aktivitet for dem, hvis de ikke har vundet.”* p.84 ville således lægge op til at inddrage Freerk Huiskens kritik af konkurrence og tilpasningen til samme, som den præsenteres i bogen *Ungdomsvold – selvbevidsthedskulter og dens uønskede resultater* (politisk revy 1998). At Huisken mere eller mindre direkte kritiserer Pendler-forfatterens standpunkt (repræsenteret ved diverse tyske teoretikere), kunne tænkes at være en oplagt grund til den *‘forglemmelse’*. Frem for alt ville det også være svært for både forfatterne og pædagogerne i Pendlerprojektet at finde et specielt *tyrkisk* (mellemøstligt osv.) element i denne del af ungdomskulturen, som man kunne give skylden for de unges *“uhensigtsmæssige”* opførsel. Konkurrencen er jo frem for alt også de pæredanske, grundtvigianske Venstre-mænds probate løsning på ethvert socialt problem.
12. I sin bog *Erziehung im Kapitalismus – Von den Grundlügen der Pädagogik und dem unbestreitbaren Nutzen der bürgerlichen Lehranstalten* (VSA 1998) nævner Freerk Huisken adskillige eksempler på denne fremgangsmåde.
 13. Et par af dem har allerede haft kontakt med politiet. Dog drejer det sig langt fra om så mange, at det berettiger omtalen som *“kriminelle unge indvandrere”*: Andetsteds gør forfatteren selv opmærksom på, at *“Flere fra gruppen var helt pletfri med hensyn til registreret kriminalitet.”*
 14. *“I: Det der med at rende rundt og lave lidt ballade ... Droson: Sådan er vi født. det er en vane for os. Vi mener, det er for sjov, det kan vi godt lide.”* p.110